

Original Research

The Role and Function of Modern Technologies in Digitalization of Lifestyle of Secondary Girl Students of Ahvaz

Maryam Ghelichi¹

Abdolreza Navah²

Masoumeh Bagheri³

Sajjad Bahmani⁴

Abstract

The purpose of the present study is to understand the digital lifestyle of female students in Ahvaz and the role of modern technologies—especially the Internet and virtual social networks—in the digitalization of lifestyle. New technologies have infiltrated all social, organizational, and individual spaces in human societies and have influenced people's daily lives, work, and knowledge. The research method is grounded theory. Research data were collected through in-depth interviews using a purposive sampling method with 15 secondary school students from the four districts of Ahvaz. For data analysis, the 2015 version of Corbin and Strauss's method was employed, involving five steps: coding and identifying concepts, developing concepts into dimensions and properties, contextual analysis, process analysis, and integration of categories. After analyzing and coding the interview data, three main categories were identified. These categories were

¹. Ph. D student in Sociology of Iranian Social Issues, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. M-helichi@stu.scu.ac.ir

². Associate Professor of Sociology, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz. Ahvaz. Iran. Ar.navah@scu.ac.ir (**Corresponding Author**)

³. Associate Professor of Sociology, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz. Ahvaz. Iran. M.bagheri@scu.ac.ir

⁴. Assistant Professor of Sociology, Faculty of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz. Ahvaz. Iran. S.bahmani@scu.ac.ir.

organized into three core dimensions: conditions, action–interaction, and consequences. In the conditions dimension, categories such as appeal and pleasure, curiosity and excitement, isolation and loneliness, feelings of lagging behind global technologies, and the desire for synchronization were extracted. In the action–interaction dimension, categories included overcoming problems and escaping reality, maintaining and continuing intimate relationships by reducing spatial distance, engaging in interpersonal communication beyond family constraints, and bold self-expression. In the consequences dimension, the results included leisure, access to information, e-commerce, and the saving of time and acceleration of access to facilities and services. By analyzing and integrating these three dimensions, the core concept of "digital transformation in students' lifestyle" was identified. This indicates that interaction with new technologies is a two-way process of cognition and use, through which individuals not only respond to their daily needs but also redefine their identity, social relationships, and lifestyle.

Keywords

Digitalization, Students' Lifestyle, New Technologies, Virtual Space, Digital Literacy, Grounded Theory

Introduction

In today's world, the digitalization of lifestyle is considered one of the most significant features of social transformation. The growth and expansion of new communication technologies, particularly social media networks, have had profound effects on the behaviors, attitudes, and lifestyles of individuals, especially among the youth. Over the past two decades, the increasing accessibility and integration of digital tools—ranging from smartphones and tablets to messaging apps and social platforms—have dramatically changed how people interact, express themselves, and build relationships. These technologies are not only reshaping communication patterns but also redefining how individuals manage their time, form opinions, access information, and perceive themselves in relation to others.

Among young people, especially female students who are in a formative stage of identity development, the influence of digital technologies is particularly prominent. Adolescents today grow up immersed in digital environments where the boundaries between real and virtual life are increasingly blurred. Social media platforms such as Instagram, TikTok, and WhatsApp have become important spaces for expressing personal identity, establishing friendships, maintaining communication, and participating in cultural trends. These platforms allow for creative expression and provide access to a global network

of ideas and communities, but they also introduce challenges such as cyberbullying, body image concerns, and digital addiction.

In this changing landscape, understanding the process of digitalization of lifestyle—particularly among young girls in cities like Ahvaz—is essential. Ahvaz, as a culturally diverse and socially dynamic city, offers a unique context in which traditional values intersect with modern technological influences. The aim of this research is to examine how digital technologies affect the everyday lives of female students in Ahvaz, and how these students experience, interpret, and incorporate digital practices into their lifestyles. By exploring these experiences, the research sheds light on the deeper social, cultural, and psychological transformations that accompany the spread of digital media.

The primary objective of this study is to identify and analyze categories related to the digitalization of lifestyle using qualitative data through a grounded theory approach. This approach enables the researcher to develop theory from empirical data, capturing the voices of the participants without imposing preconceived frameworks. The grounded theory method allows for an in-depth understanding of the students' perspectives, highlighting the meanings they assign to digital tools and how these tools are integrated into their lives in meaningful ways.

Given the importance of this issue in contemporary social and cultural changes, the present research aims to answer how the digitalization of lifestyle occurs among female students in Ahvaz and what factors facilitate or hinder this process. Specifically, it investigates the motivations, challenges, and strategies that students use in navigating digital environments, and the broader implications of these practices for identity formation, social relationships, and everyday life management. Understanding these processes is essential for educators, parents, and policymakers who seek to support youth in adapting to and thriving within an increasingly digital world.

Methodology

This study is a qualitative research project using a grounded theory approach. Grounded theory, developed by Glaser and Strauss and later revised by Corbin and Strauss, is particularly useful for exploring complex social processes that are not easily captured through quantitative methods. It emphasizes the generation of theory from the ground up, based on data collected from participants' lived experiences. This approach is well-suited for examining the digital lifestyle of students, a topic that is inherently subjective, dynamic, and context-dependent.

Data were collected through semi-structured, in-depth interviews with 15 female secondary school students from the four educational districts of Ahvaz. Participants were selected through purposive sampling, with attention to diversity in age, school background, family socioeconomic status, and intensity of technology use. This method ensured a rich and varied set of perspectives, allowing the research to explore different dimensions of digital engagement among students.

Each interview lasted approximately 45 to 60 minutes and was conducted in a safe, confidential setting. The questions were designed to encourage participants to reflect on their everyday experiences with digital technologies—including how they use social media, how digital tools influence their interactions with family and friends, how they manage digital distractions, and what digitalization means in their personal and academic lives.

The interviews were recorded (with consent), transcribed, and analyzed using Corbin and Strauss's five-step coding process (2015 edition). The analysis began with open coding, where significant statements, ideas, and experiences were identified and labeled. These initial codes were then grouped into broader concepts during axial coding, linking categories with subcategories and identifying relationships between them. In the selective coding stage, a core category was identified that integrated and explained the other categories.

This process was complemented by contextual coding, in which the researcher examined the conditions under which certain digital behaviors occurred, and process coding, which traced the evolution of students' digital habits over time. The reliability of the analysis was enhanced through constant comparison between data segments, member checking with some participants, and peer debriefing with academic experts in the field of digital sociology. This rigorous process ensured that the emerging theory was well grounded in participants' actual experiences and accurately reflected the complexity of the phenomenon under study.

Findings

The results of this study show that the digitalization of lifestyle among female students in Ahvaz is a complex and multifaceted process, formed through everyday interactions in cyberspace. It is not a linear or uniform transformation but rather one shaped by individual agency, social context, and technological possibilities. Through the coding and analysis of interview data, three dimensions were identified: conditions, action-interaction strategies, and consequences.

Under the conditions dimension, students frequently mentioned motivations such as curiosity, the appeal and pleasantness of online environments, and a desire to keep up with global trends. Feelings of isolation and loneliness also emerged as factors that pushed students toward virtual spaces, where they felt more connected and less judged. Some participants described experiencing a sense of backwardness or technological lag compared to peers or influencers abroad, which created a strong desire to stay synchronized with new trends and devices.

The action-interaction strategies dimension included ways in which students actively engaged with technology to manage their lives. Some used digital platforms to escape from stressful realities or family tensions, finding emotional refuge in online games, music, or communities. Others described how virtual communication helped maintain long-distance friendships and even allowed for more open and honest conversations than in face-to-face interactions. Students also reported using social media as a platform for self-expression and personal empowerment—spaces where they could "exist" on their own terms, outside of traditional family or school constraints.

The consequences dimension reflected both the benefits and challenges of a digital lifestyle. Positive outcomes included easier access to information, entertainment, e-commerce, and educational resources. Participants mentioned the convenience and speed of online services such as food delivery, shopping, or completing school assignments. However, some students also acknowledged the downsides, such as reduced physical activity, sleep disturbances, or the stress of managing their online image and peer expectations.

By analyzing and integrating these three dimensions, the core category of “digital transformation in students' lifestyle” was identified. This core concept highlights how female students are not merely passive users of technology but are actively shaping and being shaped by their digital environments. Their interactions with new technologies represent a two-way process of cognition and adaptation, through which they respond not only to their immediate needs but also reinterpret their identities, redefine their social boundaries, and reconfigure their daily lives.

These findings emphasize the importance of examining the digitalization of lifestyle as an evolving, contextual, and deeply social phenomenon. They suggest that digital technologies are more than just tools—they are environments that mediate and transform how young people see the world and their place within it. This research provides a foundation for future studies focused on the role of social networks, digital culture, and virtual practices in shaping the identities and social experiences of new generations.

References

- Aanes, M. M., Mittelmark, M. B., & Hetland, J. (2010). Interpersonal stress and poor health: The mediating role of loneliness. *European Psychologist*, 15(1), 3–15. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000003>
- Abazari, Y., & Chavoshian, H. (2002). From social class to lifestyle: New approaches in the sociological analysis of social identity. *Social Sciences Letter*, 20, 3-27. (In Persian)
- Abolhasani, M., Mehravar, F., & Eftekhari, N. (2017). The relationship between internet addiction and general health in nursing students of Shahrood University of Medical Sciences: A short report. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*, 16, 275–282. (In Persian)
- Adams, J. M., & Jones, W. H. (1999). *Handbook of interpersonal commitment and relationship stability*. Springer Science & Business Media.
- Akbari, S., Soltanifar, M., & Jafari, M. (2019). The role of digitalization of media consumption in the lifestyle of citizens over 18 years of age in Tehran. *Urban Sociological Studies*, 9(36), 56-82. (In Persian)
- Asimah, A. P. A., & Dzogbede, O. E. (2020). Internet usage and its effect on the lifestyle of university students. *Information and Knowledge Management*, 10(7), 42–47. <https://doi.org/10.7176/IKM/10-7-05>
- Baby, E. (2005). *Research methods in social sciences* (R. Fazel, Trans.). Tehran: Samt. (In Persian)
- Bashir, H., & Bhat, S. A. (2017). Effects of social media on mental health: A review. *International Journal of Indian Psychology*, 4(3), 125–130.
- Castells, M. (2006). *The information age: Economy, society, culture* (H. Chavoshian, Trans.). Tehran: Tarh-e-No. (In Persian)
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3rd ed.). Sage Publications.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2015). *Basics of qualitative research* (4th ed.). Sage Publications.
- Dartaj, F., Rajabian Dehzireh, M., Fathollahi, F., & Dartaj, F. (2018). The relationship between the use of virtual social networks and feelings of

- loneliness and marital infidelity in students. *Educational Psychology*, 14(47), 119-140. <https://doi.org/10.22054/jep.2018.32466.2262> (In Persian)
- Forghani, M., & Badiei, B. (2015). The domestication processes of media technology: Iranian youth's lived experience of adopting smart phones. *New Media Studies Quarterly*, 1(4), 133-178. <https://doi.org/10.22054/cs.2015.4815> (In Persian)
- Giddens, A. (1998). *The consequences of modernity* (M. Salasi, Trans.). Tehran: Markaz Publishing House. (In Persian)
- Giddens, A. (1999). *Modernity and identity* (N. Mofavqian, Trans.). Tehran: Publishing House. (In Persian)
- Giddens, A. (2005). *Fundamentals of sociology* (M. Saberi, Trans.). Tehran: Ney Publishing House. (In Persian)
- Karvani, A., & Atash-e-Afrooz, S. (2015). Investigating and understanding the relationship between virtual social networks and leisure time (Case study: Kashan University students). *Journal of Cultural Management*, 9, 62–82. (In Persian)
- Katz, J. E., & Aakhus, M. A. (2002). Conclusion: Making meaning of mobiles – A theory of Apparatusgeist. In J. E. Katz & M. A. Aakhus (Eds.), *Perpetual contact: Mobile communication, private talk, public performance* (pp. 301–320). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Kazemi, S. (2018). Pathology of social network use and its relationship with the lifestyle of Ardabil youth. Ardabil: Applied Research Office, Ardabil Provincial Police Command. (In Persian)
- Khajeh Nouri, B. (2006). Investigating the relationship between the components of globalization and women's social participation (Case study: Tehran, Shiraz, Estahban) (Doctoral dissertation). Faculty of Social Sciences, Shiraz University. (In Persian)
- Lister, M., Dovey, J., Giddings, S., Grant, I., & Kelly, K. (2009). *New media: A critical introduction* (2nd ed.). Routledge.
- Loghmani, A. (2004). Family - Youth - Popularity and social acceptability. *Payam-e-Zan Monthly*, 165, 45-58. (In Persian)

- Preston, L. S. (2022). *Watch disappear: Gendered bodies, pro-anorexia, and self-injury in virtual communities* (Doctoral dissertation). University of Central Florida.
- Aryani Ghizghapan, E., Moeinikia, M., Zahed Bablanhizghapan, A. & Abaspoor, R. (2017). Explaining the mediating role of social capital in the relationship between the use of virtual social networks and knowledge sharing behaviors in cyberspace. *Human and Information Interaction*, 4, 72–86. (In Persian)
- Rothbard, N. P., & Berg, J. M. (2013). When worlds collide in cyberspace: How boundary work in online social networks impacts professional relationships. *Academy of Management Review*, 38(4), 645–669. <https://doi.org/10.5465/amr.2011.0235>
- Ruying. (2020). The digitalization of lifestyle in a digital era: A case study special reference to COVID-19. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 9(9). <https://doi.org/10.11648/j.ijla.20200803.13>
- Sarinally, S. (2021). Lifestyle orientations and the adoption and use of Internet-centric technologies in Taiwan. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 1(3), 90–91. <https://doi.org/10.1016/j.telpol.2012.12.009>
- Seidman, S. (2007). *The conflict of opinions in sociology* (H. Jalili, Trans.). Tehran: Nay Publishing House. (In Persian)
- Strauss, A. L., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Van Loon, P. (2012). *Media technology from a critical perspective* (A. Aliqolian, Trans.; B. Abdolkarimi, Ed.). Tehran: Hamshahri Publishing House. (In Persian)
- Zhang, X., Qu, X., Tao, D., & Xue, H. (2019). The association between sensation seeking and driving outcomes: A systematic review and meta-analysis. *Accident Analysis & Prevention*, 123, 222–234.
- Zuckerman, M. (1994). *Behavioral expressions and biological bases of sensation seeking*. Cambridge University Press.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نقش و کارکرد فناوری‌های نوین در دیجیتالی‌شدن سبک زندگی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم شهر اهواز^۱

مریم قلیچی^۲

عبدالرضا نواح^۳

معصومه باقری^۴

سجاد بهمنی^۵

چکیده

هدف پژوهش حاضر فهم سبک زندگی دیجیتالی دانش‌آموزان دختر در شهر اهواز و نقش فناوری‌های نوین خصوصاً اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی بر دیجیتالی‌شدن سبک زندگی است. فناوری‌های نوینی که به تمام فضاهای اجتماعی، سازمانی و فردی در جوامع بشری نفوذ کرده و شیوه زندگی روزمره، کار و معرفت افراد را متأثر ساخته است. روش پژوهش نظریه داده‌بنیاد بود و داده‌های پژوهش از طریق مصاحبه عمیق و به شیوه نمونه‌گیری هدفمند از ۱۵ نفر از دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم در نواحی چهارگانه اهواز گردآوری شده است. تجزیه و تحلیل

^۱ مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری است.

^۲ دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.
M-ghelichi@stu.scu.ac.ir

^۳ دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. (نویسنده مسؤل).
Ar.navah@scu.ac.ir

^۴ دانشیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.
M.bagheri@scu.ac.ir

^۵ استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.
S.bahmani@scu.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۱۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۱۹

DOI: 10.22051/JWSPS.2025.45853.2824

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

زمان و مکان، بحران معنا و سیال شدن هویت را به دنبال دارد (Giddens, 2001: 44). گسترش فناوری‌های نوین ارتباطی نظیر ماهواره، اینترنت، و شبکه‌های اجتماعی جدید، موجب گسترش فرهنگ مدرن در جهان شده است که به فرایند یکسان‌سازی فرهنگی جهان یاری می‌رساند. جهانی‌شدن، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پدیده‌های چند دهه اخیر، تأثیر عمیقی بر ابعاد گوناگون زندگی جوامع، از جمله سبک زندگی، داشته است (خواجه نوری، ۱۳۸۵: ۵). در این میان، فناوری اطلاعات و ارتباطات نقش تعیین‌کننده‌ای در ایجاد تغییرات سبک زندگی ایفا کرده است. انقلاب فناوری‌های نوین که بنابر نظریه «گستل»^۱ مارتین هایدگر^۲ در حوزه فناوری اطلاعات رخ داده است، تأثیرات خود را بر تمامی جنبه‌های زندگی، از سیاست و اقتصاد گرفته تا فرهنگ و سبک زندگی، برجای گذاشته است (Castells, 2001). اینترنت، به‌عنوان یکی از ابزارهای کلیدی فناوری اطلاعات، نقشی پیش‌تاز در تحولات زندگی انسان‌ها داشته است. بر اساس آمارهای جهانی ارائه‌شده توسط "DataReportal 2024"^۳، در سال ۲۰۲۴ تعداد کاربران اینترنت در سراسر جهان به بیش از ۵/۴ میلیارد نفر رسیده است، که حدود ۶۷/۱ درصد از جمعیت جهان را شامل می‌شود. همچنین، ۴/۸ میلیارد نفر (۶۰/۶ درصد از جمعیت جهان) از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند. این ابزارها به‌صورت روزافزون در حال شکل دادن به زندگی و روابط اجتماعی کاربران هستند. نتایج پژوهش‌های متعدد نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی با عرضه و نمایش شیوه‌های گوناگون زندگی و معرفی سبک‌های زندگی ایده‌آل، به شکل قابل توجهی ذائقه و شیوه زندگی کاربران را تحت تأثیر قرار داده‌اند (فرجی، ۱۳۹۷). به‌طور خاص، شبکه‌های اجتماعی در ایران نیز با سرعت بالایی در میان نوجوانان و جوانان محبوبیت یافته‌اند. به‌طوری که طبق گزارش ایسپا (۱۴۰۱)، ۷۸/۵ درصد مردم کشور حداقل عضو یک شبکه اجتماعی هستند یا از یک پیام‌رسان استفاده می‌کنند. همچنین، ۹۶/۹ درصد از افراد ۱۸ تا ۲۹ ساله بیان کرده‌اند که از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند. علاوه بر این، آمارهای سازمان تنظیم مقررات و

^۱. Gestell

^۲. Martin Heidegger

^۳. یک پایگاه داده بین‌المللی است که به‌طور سالانه آمارهای جهانی در زمینه استفاده از اینترنت، شبکه‌های اجتماعی و دستگاه‌های دیجیتال را منتشر می‌کند. این گزارش‌ها به تحلیل روندها و تغییرات در دنیای دیجیتال و تأثیرات آن بر سبک زندگی، رفتار و ارتباطات انسان‌ها می‌پردازد.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پیشینه تجربی

یک گام اساسی در هر پژوهشی، مطالعه پیشینه مورد پژوهش است. زیرا دانش خاصیت انباشتی دارد و ما از نتایج دیگران یاد می‌گیریم و بر آن می‌افزاییم و بی‌توجهی به مطالعات قبلی، ما را از سرچشمه علوم محروم می‌کند. بنابراین، فعالیت علمی فعلیتی نیست که در انزوا و غافل از نتایج دیگران انجام شود (نیومن، ۱۹۹۷: ۸۹). پژوهش‌های پرشماری در زمینه کاربری فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی و پیامدهای اجتماعی- فرهنگی آن در داخل و خارج از کشور صورت گرفته است که در ادامه پاره‌ای از مرتبط‌ترین آن‌ها مرور شده است.

اکبری و همکاران (۱۳۹۹) تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی جوانان شهر اردبیل را مورد بررسی قرار داده‌اند. این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ روش پژوهش، توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش تمام دختران و پسران جوان بین سنین ۱۸-۲۵ شهر اردبیل در سال ۱۳۹۶ بود که حجم آن برابر با ۲۴۰۰۰ نفر است. برای تعیین حجم نمونه از جدول مورگان استفاده شد و تعداد ۳۸۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه چندمرحله‌ای انتخاب شد. روش گردآوری اطلاعات، میدانی بود که با ابزار پرسشنامه شبکه‌های اجتماعی آریانی و همکاران (۱۳۹۴) و پرسشنامه سبک زندگی جوانان لعلی و همکاران (۱۳۹۱) صورت گرفته است. نتایج این پژوهش نشان داد بین شبکه‌های مجازی و سبک زندگی جوانان (سلامت جسمانی، ورزش و تندرستی، وزن و تغذیه، سلامت روان‌شناختی و...) رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. هم‌چنین نتایج رگرسیون نشان داد متغیر شبکه‌های اجتماعی حدود ۴۰ درصد واریانس سبک زندگی را پیش‌بینی می‌کنند.

بختیاری و همکاران (۱۴۰۰) تغییرات سبک زندگی خانواده با ورود فناوری‌های نوین ارتباطی در شهر تهران را با روش کیفی مورد مطالعه قرار داده‌اند. جامعه آماری این پژوهش شامل ۲۹ نفر از اساتید متخصص در زمینه موضوع مورد پژوهش بود که با روش نمونه‌گیری غیراحتمالی از نوع هدفمند انتخاب شدند و ابزار گردآوری اطلاعات از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و پرسش‌نامه بود. روایی ابزار اندازه‌گیری روش زاویه‌بندی، تجزیه و تحلیل اطلاعات در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شد. نتایج نشان‌دهنده ۶ تم اصلی شامل دوره‌های ارتباطی در ایران،

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

دانشگاهی و دوست‌یابی از اینترنت استفاده می‌کنند، اما برخی از آن‌ها حتی برای خرید بسته‌های اینترنتی از آخرین پول خود استفاده می‌کنند و این موضوع موجب کاهش زمان تحصیل آن‌ها می‌شود.

سارینالی^۱ (۲۰۲۱) در پژوهشی تحت عنوان «جهت‌گیری‌های سبک زندگی و پذیرش و استفاده از فناوری‌های اینترنت محور در تایوان»، با نظرسنجی از ۵۰۶ نفر از ساکنان تایوانی دریافت که شبکه‌های اجتماعی مجازی قدرت بالای در تأثیرگذاری بر اذهان عمومی و تغییر رفتار و جهت‌گیری سبک زندگی مردم تایوان داشته است و جذب آن‌ها به سوی الگوهای غربی شده است. از نظر وی، استفاده از فناوری اینترنت محور در حالت عادی چندان تأثیری بر سبک زندگی ندارد، بلکه میزان وابستگی و تمایل به استفاده از این شبکه منجر به تغییر سبک زندگی و سبک فراغتی افراد می‌شود، اما تأثیرگذاری آن بر ذهن و نگرش به مراتب بیشتر است.

سوشما پوار و همکاران^۲ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان «نقش رسانه‌های اجتماعی در تغییر سبک زندگی جوانان» به روش پیمایشی و با استفاده از مصاحبه ساختاریافته نشان دادند که چگونه پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی بر جوانان تأثیر گذاشته و سبک زندگی آن‌ها را تغییر داده است. طبق یافته‌های آن‌ها، اکثریت جوانان از یوتیوب و واتس‌آپ استفاده می‌کنند و معتقدند رسانه‌های اجتماعی نقش مهمی در تغییر سبک زندگی‌شان دارند.

لیندرا پرستون^۳ (۲۰۲۲) در مقاله‌ای با عنوان «تماشای ناپدید شدن: بدن‌های جنسیتی، طرفدار بی‌اشتها و آسیب به خود در جوامع مجازی» نشان داد که استفاده از شبکه‌های مجازی و پذیرش محتواهای آن تأثیر زیادی بر اختلالات غذایی، بی‌اشتها، و گرایش به تناسب اندام دارد. کاربران با تبعیت از تصاویر منتشر شده در این فضاها و برای افزایش محبوبیت، به تولید محتوا پرداخته و خود را به ایده‌آل‌های مجازی نزدیک می‌کنند، گاهی با استفاده از روش‌های غیراصولی مانند مصرف قرص‌ها و آمپول‌ها که ممکن است آسیب‌های جبران‌ناپذیری به دنبال داشته باشد.

1. Sarinally

2. Sushma Pawar et al

3. Leandra Preston

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

که باید مورد توجه قرار گیرند، عمل می‌کند و درنهایت به تفسیر داده‌ها و ساخت نظریه‌های جدید کمک می‌کند. در این تحقیق، چارچوب مفهومی به منظور هدایت فرایند تحلیل و گسترش مفاهیم در حوزه دیجیتالی‌شدن سبک زندگی و فناوری‌های نوین در میان دانش‌آموزان دختر اهوازی استفاده شده است. سبک زندگی از یک سو ریشه در فرد و هویت فردی دارد و از سویی به عوامل فرهنگی و زمینه‌های اجتماعی مانند رسانه‌های جمعی و فضای مجازی وابسته است. بنابراین، رسانه‌های جمعی و دیجیتالی از عوامل تأثیرگذار در تغییر سبک زندگی در جهان مدرن به حساب می‌آید. به گونه‌ای که تافلر^۱ (۲۹: ۲۰۰۶) و فریدمن^۲ (۲۰۰۷) می‌گویند ما امروز به محاصره ایمیل‌ها و بلاگ‌ها درآمده‌ایم و شبکه‌های اجتماعی و انواع ابزارهای دیجیتالی از عوامل تأثیرگذار بر کلیات و روند زندگی ما به حساب می‌آیند. شکل و محتوای تعامل در فضای مجازی و محیط‌های دیجیتالی معنای دیگری به ذهن و رفتار انسان و روابطش با دیگران می‌دهد. به گفته پایا (۵۹: ۱۳۸۷) فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات برخلاف دیگر فناوری‌ها با سپهر معنا، چستی انسان و ماهیت بخشی به او در ارتباط است. سبک زندگی به مجموعه‌ای از الگوهای رفتاری، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی اطلاق می‌شود که افراد بر اساس ویژگی‌های شخصی، اجتماعی و فرهنگی خود اتخاذ می‌کنند. این مفهوم به شیوه زندگی، نگرش‌ها، ارزش‌ها و رفتارهای روزمره فرد اشاره دارد و تحت تأثیر تغییرات اجتماعی و فرهنگی قرار می‌گیرد (Giddens, 1991). سبک زندگی شامل انتخاب‌های فردی در زمینه‌هایی مانند مصرف، تفریح، تعاملات اجتماعی و هویت شخصی است. انواع مختلف سبک زندگی می‌توانند بسته به زمان و مکان و هم‌چنین تحولات اجتماعی و فرهنگی متفاوت باشند. از جمله انواع مهم سبک زندگی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- **سبک زندگی سنتی**^۳: این سبک به رفتارها و ارزش‌های مشترک در جوامع گذشته اشاره دارد که بیشتر بر اساس هنجارهای اجتماعی و فرهنگی پایدار شکل گرفته‌اند. در جوامع سنتی،

1. Toffler

2. Friedman

3. Traditional lifestyle

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فناوری‌های نوین به افراد این امکان را داده‌اند که سبک زندگی خود را از میان گزینه‌های مختلف و بر اساس شرایط محیطی و شخصی انتخاب کنند.

رویکردهای نظری مختلف، تحلیل‌های متفاوتی از عوامل مؤثر در شکل دادن به فرهنگ و سبک زندگی ارائه کرده‌اند. از یک طرف، بحث عاملیت فرد و اراده و آزادی او در شکل دادن و یا انتخاب سبک زندگی فرد مهم و کلیدی ارزیابی شده است (Jackson, 2007؛ Chani, 2009؛ Giddens, 1984 Bourdieu, 2002) و فناوری به‌عنوان ابزاری خنثی که فرد تنها برای تأمین نیازهایش از آن بهره می‌گیرد (Katz, 1959 & Blumler & Brown, 1972). از سوی دیگر، برخی نظریه‌پردازان مخالف خنثی انگاشتن فناوری بوده و نقش فناوری را در شکل دادن به فرهنگ بسیار مهم ارزیابی کرده و آن را چه مثبت و چه منفی تأثیرگذار می‌دانند (Heidegger, 2010؛ McLuhan, 1967). نظریه‌پردازان دیگری بر اهمیت سازوکارهای اجتماعی و فرهنگی در شکل‌دهی به فناوری و کاربری آن تأکید کرده‌اند (Silverstone & Haddon, Williams, 1974). بنابراین بر اساس موضوع عاملیت، چهار رویکرد غالب در این زمینه قابل بررسی است که به جبرگرایی فناورانه، شکل‌دهی اجتماعی به فناوری، ابزارگرایی و مطالعات فرهنگی علم و فناوری شهرت یافته‌اند. دو رویکرد نخست، دیدگاه‌های تقابلی درباره «عاملیت فناوری» و «عاملیت جامعه» هستند. رویکرد سوم «عاملیت کاربر» و رویکرد چهارم «عاملیت همه عوامل درگیر» را برجسته می‌کنند.

راینیه و ولمن^۱ (۲۰۱۲: ۶) با ارائه مفهوم «فردگرایی شبکه‌ای^۲» بر عاملیت فناوری‌های نوین ارتباطی در شکل‌دهی به سبک زندگی کاربران تأکید کرده‌اند. کاتز و آخوس، با ابداع مفهوم «روح دستگاه^۳» برای توضیح منطق فناوری ارتباطی نوین، عاملیت فناوری را تأکید کرده‌اند (Katz & Achus, 2002: 305). این اصطلاح کاتز و آخوس، مشابه دیدگاه هایدگر به فناوری است. از نظر هایدگر، فناوری جهان را «قالب‌بندی^۴» می‌کند به این معنا که جهان را انتظام می‌دهد.

^۱. Rainie & Wellman

^۲. Networked Individualism

^۳. Apparateis

^۴. Enframe ترجمه همان اصطلاح گشتل (Gestell) هایدگر است که از نظر او، ذات فناوری گشتل یا قالب‌بندی

است؛ به این معنا که در دوره جدید این فناوری است که به همه چیز و همه کس قالب و چارچوب می‌دهد.

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

می‌کند (Giddens, 1998: 115). ارتباط نظریه بازانديشي گيدنز با پژوهش حاضر در اين است که فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی، رسانه‌های جهانی، و شبکه‌های اجتماعی، منابع و بسترهایی هستند که باعث ایجاد تردید و تجدیدنظر در زندگی اجتماعی افراد می‌شوند. این منابع جدید موجب تکثر مراجع و زمینه‌های عمل می‌گردند که افراد را به بازانديشي در سبک زندگی خود وامی‌دارند. به همین دلیل، هرچه افراد بیشتر از این فناوری‌ها استفاده کنند، بیشتر به بازانديشي در سبک زندگی پرداخته و نسبت به سنت‌ها و الگوهای هویتی خود تردید می‌کنند. جوانان ایرانی نیز با دسترسی به این منابع نوین، به تدریج به تغییرات در الگوی زندگی و عادات خود دچار می‌شوند و این تغییرات ناشی از فناوری‌های نوین ارتباطی است (Giddens, 2005).

اینترنت و جامعه شبکه‌ای

نظریه «اینترنت و جامعه شبکه‌ای» مانوئل کاستلز، به تلاقی سه فرآیند تاریخی شامل انقلاب فناوری اطلاعات، بحران‌های اقتصادی و تجدید ساختار سیاسی، و شکوفایی جنبش‌های اجتماعی فرهنگی در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ اشاره دارد که موجب شکل‌گیری جهان نوین شده‌اند. کاستلز معتقد است این فرآیندها منجر به ظهور جامعه شبکه‌ای شده است که در آن ساختارها و فعالیت‌های اجتماعی به‌طور عمده حول شبکه‌های دیجیتال پردازش اطلاعات سازمان‌دهی می‌شوند (Castells, 2004: 440). کاستلز هم‌چنین تأکید دارد که فناوری‌هایی مانند اینترنت و تلفن همراه موجب شکل‌گیری «اجتماعات مجازی» و «تعاملات اجتماعی مجازی» می‌شوند. در کتاب «کهکشان اینترنت» (۲۰۰۱) او می‌نویسد که اینترنت به‌عنوان محیطی ارتباطی جدید، جوهره‌ی کنش انسانی را تغییر داده و تمام قلمروهای زندگی اجتماعی را دگرگون کرده است (Castells, 2001: 275). بنابراین، اینترنت به ابزاری کلیدی در تحول سبک زندگی و روابط اجتماعی در دنیای دیجیتال تبدیل شده است.

شبکه‌های اجتماعی مجازی و سه فضای شدن سبک زندگی

اصطلاح «سه‌فضایی شدن سبک زندگی» به تغییرات سبک زندگی اشاره دارد که در طیفی از مؤلفه‌های واقعی، واقعی-مجازی و مجازی قابل تحلیل است. به‌عبارت دیگر، این مفهوم به

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدید می‌شود که زندگی روزمره به درجات مختلف بین این دو حوزه نوسان دارد. حرکت به سمت فضای مجازی با بحران معنا، سیال شدن هویت و جدایی زمان و مکان همراه است، درحالی که حرکت به سوی فضای واقعی با تأکید بر مکان‌محوری، جستجوی معنا و ثبات هویت همراه است (Giddens, 2004: 44). این تحول در سبک زندگی نشان‌دهنده شکاف‌های جدید در هویت و تجربه فردی ناشی از تأثیرات متقابل فضای واقعی و مجازی بر یکدیگر است.

روش پژوهش

این پژوهش با هدف درک نقش و کارکرد فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی در دیجیتالی‌شدن سبک زندگی دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم در اهواز انجام می‌شود. از آن‌جا که هدف اصلی این مطالعه به‌دست آوردن دانشی برآمده از تجربه زیسته مشارکت‌کنندگان است، از روش تحقیق کیفی و به‌طور خاص رویکرد نظریه‌مبنایی استفاده شده است. نظریه‌مبنایی یک روش پژوهشی کیفی است که هدف آن توسعه نظریه‌ای است که از داده‌های تحقیق و تجربیات واقعی مشارکت‌کنندگان به‌دست آید. این رویکرد به پژوهش‌گران این امکان را می‌دهد تا با تمرکز بر تجربیات افراد، مفاهیم و الگوهای موجود را کشف و تحلیل کنند. رویکرد نظریه‌مبنایی به‌دلیل تأکید بر کشف مفاهیم از دل داده‌های تجربی و همچنین امکان استخراج نظریه‌ای بومی و مرتبط با زمینه، به‌طور خاص برای این پژوهش مناسب است. در این رویکرد، فرآیند جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها به‌طور هم‌زمان انجام می‌شود و ادامه می‌یابد تا زمانی که به مرحله اشباع نظری برسد. در این مرحله، پژوهش‌گر دیگر داده‌های جدیدی به‌دست نمی‌آورد که مفاهیم یا مقوله‌های جدیدی به تحلیل‌های قبلی اضافه کند. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش شامل ۱۵ نفر از دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم در نواحی چهارگانه شهر اهواز بودند. از آن‌جا که در این پژوهش هدف به‌دست آوردن دیدگاه‌های عمیق و متنوع است، از نمونه‌گیری نظری استفاده می‌شود. در این روش، انتخاب مشارکت‌کنندگان تا زمانی که به اشباع نظری برسد، ادامه می‌یابد. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. در این نوع مصاحبه، سؤالات از پیش تعیین‌شده است، اما شرکت‌کنندگان در پاسخ به سؤالات آزادی عمل داشته و می‌توانند به شیوه‌ای که خود تمایل دارند، پاسخ دهند. این روش به پژوهش‌گر این امکان را می‌دهد تا در

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

در پژوهش حاضر، تحلیل داده‌ها با در نظر داشتن ساختار اصلی تحلیل داده‌ها در رویکرد سیستماتیک نظریه مبنایی بر مبنای سه شیوه کدگذاری باز، محوری و انتخابی^۱ (Strauss & Corbyn, 1998؛ Corbyn & Strauss, 2008) انجام شد. در مرحله کدگذاری باز، پژوهش‌گر با مفاهیم سروکار دارد و کانون اصلی کدگذاری محوری مقولات هستند و در مرحله‌ی کدگذاری انتخابی ارتباط میان مقولات است که ظهور پیدا می‌کند. در پژوهش حاضر نیز مصاحبه‌ها به صورت سطر به سطر تحلیل و در مرحله کدگذاری باز، کدها و مفاهیم اولیه استخراج و سپس در مرحله کدگذاری محوری کدهایی که از نظر مفهوم و ویژگی مرتبط بودند به محوریت یک مقوله‌ی اصلی سازماندهی شدند. کدگذاری انتخابی نیز با استفاده از گزینش مفاهیم و موضوعاتی که در استخراج مقوله اصلی پژوهش مؤثر بودند، دنبال شد. هدف این مرحله از کدگذاری، یکپارچه‌سازی داده‌ها به منظور پیدایش مقوله اصلی، ارائه پارادایم و نظریه است. در پژوهش حاضر به منظور به دست آوردن اعتماد مورد نیاز برای تأیید علمی آن، از فنون رایج اعتباریابی در روش‌شناسی نظریه داده‌بنیاد شامل کنترل یا اعتباریابی توسط اعضا (Patton, Cresswell, 2000؛ Silverman, 2005؛ 2002)، مقایسه‌های تحلیلی و تکنیک ارزیاب خارجی (Cresswell, 1998؛ Miller, 2000) استفاده شد. نتایج پژوهش به مشارکت‌کنندگان از طریق جلسات بازخورد ارائه شد تا صحت و دقت یافته‌ها تأیید شود. فن ارزیاب خارجی با انتخاب یک متخصص آشنا با موضوع پژوهش اجرا شد که یافته‌ها را به صورت مستقل بررسی کرده و پیشنهادات اصلاحی ارائه داد.

یافته‌های پژوهش

تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش بر اساس دستورالعمل‌های اشتراوس و کوربین (۱۳۹۰)، در بین دانش‌آموزان انجام شد. این شیوه شامل سه مرحله اصلی کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی است. در نهایت نظریه الگوی کیفی پژوهش بیان شده است. مفاهیم مربوط به مرحله کدگذاری باز و تشخیص مفاهیم در مراحل تحلیل داده‌ها در جهت مشخص شدن زمینه

^۱. گرچه در نسخه ۲۰۱۵ مبنای پژوهش کیفی کوربین و اشتراوس مراحل کدگذاری بسط داده شده و شامل پنج مرحله است. اما کوربین تأکید دارد این پنج مرحله باید در بستر همان سه مرحله کدگذاری پیشین درک شوند.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Video call	Interpersonal communication by going beyond family restrictions	Consequences
Reduce commuting to meet		
Admire	Daring and expressing existence	
Expression of emotions in cyberspace		
Need to be happy, laughing	Leisure	
Need to be entertained and passing the time		
Entertainment and awareness of the latest Iran - world news		
Post scientific content	Notice and notice	
Share the photo		
News of the news		
Buy essential items	E-commerce	
Use online shopping		
Save time and money to buy	Save and accelerate access to facilities and services	
Use in the direction of training		
Online shopping		

۱- شرایط: به اعتقاد اشتراوس و کوربین، شرایط تنها بخشی از پارادایم هستند که در پاسخ به سؤالات چرا، چگونه و چه وقت می‌آیند (Corbyn & Strauss, 2015: 226). شرایط که خود به دو نوع خرد و کلان تقسیم می‌شوند، در هنگام وارد کردن زمینه به تحلیل به آن‌ها اشاره می‌کنیم. در ادامه بر اساس تفسیر مشارکت‌کنندگان پژوهش، توضیحات هر یک از مقولات فرعی و اصلی مربوط به شرایط آورده می‌شود.

۱-۱- جذابیت و خوشایند بودن

مقوله «جذابیت و خوشایند بودن» در بستر دیجیتال به‌عنوان یکی از عوامل برجسته و مؤثر در رفتارهای اجتماعی و فردی کاربران، به‌ویژه در میان نسل جوان، می‌تواند تأثیرات عمیقی در

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

می‌شود همواره قابلیت‌ها و امکانات جدیدی برای کاربرانش فراهم می‌کند. بعضی از این شبکه‌های اجتماعی با قابلیت گرافیکی کاربرپسند و فراهم کردن بستر تعاملات دوسویه و چندسویه کاربران بسیاری را جذب خود کرده‌اند (ابوالحسنی و همکاران، ۱۳۹۶).

صدف می‌گوید: «جذابیت فضای مجازی اینه که فاصله‌ها رو کم کرده و می‌شه راحت با دوستان دور از هم چت کرد، عکس فرستاد، اخبار رو دنبال کرد و حتی عکس‌های بازیگران رو دید. این همه خوبی داره، باز هم بگم؟ (با خنده)».

کاربران فضاهای مجازی برای دست یافتن به اطلاعات خاص منتظر زمانی خاص نیستند. همچنین افراد بدون جابه‌جایی مکانی می‌توانند از اطلاعات موجود در کشورها و یا مکان‌های دیگر اطلاعات مورد نیاز خود را کسب کنند. در ضمن حتی اختلاف ساعت با سایر کشورها نیز برای دسترسی به اطلاعات موجود در رسانه‌های سایر نیز هیچ مفهومی ندارد.

فاطمی می‌گوید: «با شبکه‌هایی مثل واتساپ و تلگرام و اینستاگرام که من عضو شون هستم، خیلی راحت می‌تونم علاقه‌مندی‌ها و اطلاعاتی که دوست دارم رو ببینم. حقیقتش این فضاها برای من یکی خیلی دوست داشتنی هستن، مثلاً من توی اینستاگرام هر چیزی رو که بخوام ببینم تو قسمت اکسپلور با یه سرچ ساده پیدا می‌کنم و کلی مطلب و عکس و فیلم در موردش پیدا می‌کنم و این خیلی خوبه».

شبکه‌های اجتماعی مجازی پدیده‌ای جدید و نوظهور هستند که قابلیت‌های پرشمار و بعضاً هیجان‌انگیزی را به کاربران خود می‌دهند مانند آشنا شدن با برنامه‌ها و اپلیکیشن‌های جدید، طرح موضوع‌های هیجان‌انگیز و پرتحرک، خلق صحنه‌های اعجاب‌آور، ارائه اطلاعات جدید و... در نتیجه افرادی که از هیجان‌خواهی بالایی برخوردارند، برای جواب‌گویی این نیاز خود بیشتر به سمت شبکه‌های اجتماعی می‌روند.

۱-۲- انزوا و گوشه‌گیری

مقوله «انزوا و گوشه‌گیری» در دسته‌بندی شرایط، به‌ویژه در تعامل با فضای مجازی، به شرایط خاصی اشاره دارد که فرد به دلیل کمبود روابط اجتماعی یا عدم برقراری ارتباطات عاطفی به

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سه ویژگی مشترک برای تعاریف احساس تنهایی می‌توان در نظر گرفت: اول این‌که احساس تنهایی ناشی از کمبود و ضعف در روابط اجتماعی فرد است؛ دوم این‌که احساس تنهایی یک تجربه روانی و ذهنی است که لزوماً با انزوای فیزیکی همراه نیست؛ سوم این‌که احساس تنهایی یک وضعیت روانی ناخوشایند و فشارآور است که خود مانند محرکی برای تلاش در جهت فایق آمدن بر آن عمل می‌کند (یانگ، ۲۰۱۹).

سوسن می‌گوید: «تو مدرسه دوستای زیادی ندارم چون بعد از اتفاقاتی روابطم با بعضی‌ها سرد شد. الان بیشتر دوستام تو فضای مجازی هستن، حتی بعضی‌شون تو اهواز نیستن. با وجود معایب گوشی و اینترنت، این یه فرصت به نظر می‌آد که می‌شه دوستایی از هر کجای دنیا پیدا کرد و دیگه فقط به دوستای مدرسه محدود نیستیم».

برخی افراد به دلیل ویژگی‌های شخصیتی و تغییرات سبک زندگی، ترجیح می‌دهند در عین تنهایی و داشتن زندگی خصوصی، با جهان پیرامون خود ارتباطات گسترده‌ای نیز برقرار کنند. شبکه‌های اجتماعی مجازی از قبیل واتساپ، تلگرام، اینستاگرام، فیس‌بوک، توئیتر، گوگل پلاس و... به بهترین حالت ممکن این نیاز را برآورده می‌کنند.

۳-۱- کنجکاوی و هیجان‌خواهی

مقاله «کنجکاوی و هیجان‌خواهی» به‌ویژه در فضای مجازی، به یکی از ویژگی‌های رفتاری افراد اشاره دارد که در آن، نیاز به تجربه‌های جدید و جست‌وجوی هیجان به یکی از دلایل اصلی حضور و فعالیت در شبکه‌های اجتماعی تبدیل می‌شود. این ویژگی که تحت عنوان «هیجان‌خواهی» شناخته می‌شود، به معنای تمایل فرد به جست‌وجوی تجارب و احساسات جدید و متنوع است. در فضای شبکه‌های اجتماعی، این هیجان‌خواهی از طریق جست‌وجو و مشاهده فعالیت‌های دیگران، مانند تصاویر و ویدئوهای شخصی، به‌ویژه در پلتفرم‌هایی هم‌چون اینستاگرام و تلگرام به شدت تحریک می‌شود. کاربران در این فضاها با مشاهده لحظات شخصی و حتی خصوصی دیگران، حس کنجکاوی و هیجان خود را ارضا می‌کنند و گاه به‌طور ناخودآگاه وارد یک چرخه جست‌وجو و نظارت دائم بر زندگی دیگران می‌شوند. این رفتار از یک‌سو

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

از مردم تعریف شده است (Wan-Leng et al, 2011). در ادامه شواهدی از مصاحبه‌شوندگان در این زمینه ارائه شده است:

فاطمیما می‌گوید: «دوستام به من تلگرام رو معرفی کردن و دائم می‌گفتن که اگر نصب کنم راحت‌تر می‌تونیم ارتباط برقرار کنیم. حتی وسوسه‌ام می‌کردن که کانال‌های مختلف مثل آشپزی، خبری و طنز هم توش هست که می‌تونم استفاده کنم. بعد از این که خیلی ازشون عقب مونده بودم، بالاخره تلگرام رو نصب کردم».

مریم می‌گوید: «استفاده از گوشی و اینترنت این قدر فراگیر شده که دیگه کوچیک و بزرگ هم نداره، الان کی و می‌شناسی که روی گوشیش حداقل یکی از شبکه‌های اجتماعی رو نداشته باشه؟ یه جورایی کسی که گوشی نداره یا اگه این شبکه‌های اجتماعی رو نصب نداشته باشه انگار از کل دنیا عقبه و توی غار زندگی می‌کنه. الان آدم‌ها سال به سال هم‌دیگر و نمی‌بینن فکر کن این امکانات هم نبود».

۲- راهبردها یا کنش - تعامل‌ها: دومین دسته‌بندی مهم از پارادایم، کنش - تعامل‌ها یا همان راهبردها هستند. در واقع کنش - تعامل‌ها همان پاسخ‌های عینی و واقعی افراد و گروه‌ها به موقعیت‌های دشوار و رخداد‌های زندگی است (کوربین و اشتراوس، ۲۰۱۵: ۲۲۶).

۲-۱- فائق آمدن بر مشکلات و فرار از واقعیت

یکی از ابزارها و بسترهای در دسترس برای فرار از واقعیت‌های زندگی و هم‌چنین سرکوب مسائل و مشکلات فردی، پناه بردن به بستر اینترنت و عضویت در شبکه‌های اجتماعی است، زیرا که فرد با گذراندن ساعات زیادی از وقت خود در این شبکه‌ها به نوعی استرس، وجود مشکلات خانوادگی و مسائل و مشکلات فردی را در خود سرکوب می‌کند. در ادامه شواهدی از مصاحبه‌شوندگان در این زمینه ارائه شده است:

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

در نزدیکی هم نباشند. این فضای مجازی، با وجود فاصله‌های جغرافیایی، هم‌چنان امکان ایجاد روابط عمیق و نزدیک را فراهم می‌آورد. شواهد ارائه شده دال بر این مدعاست.

صدف می‌گوید: «از طریق همین شبکه‌های اجتماعی خیلی بیشتر از قبل و راحت‌تر با دوستانم و فامیل‌هایی که کمتر هم‌دیگر را ملاقات می‌کنیم در ارتباطم، حتی دوستای دوران راهنمایی که مدت‌ها ازشون بی‌خبر بودم و هم‌دیگر و گم کرده بودیم الان کانال زدیم تو تلگرام و با هم در ارتباطیم، حتی بعضی‌هاشون ایران نیستن».

نیاز به صمیمیت که یک نیاز پیشرفته جهانی و زیستی در تمامی انسان‌هاست. تحقیقات مختلف حاکی از این است که صمیمیت در واقع یک احساس بی‌پرده‌گویی، نزدیکی و سهم شدن در دنیای شخصی فرد دیگر است (McGraw, 2010).

معصومه می‌گوید: «خیلی وقتا جوای حال دوستای قدیمیم می‌شم، من خونه مادر بزرگم شهر دیگه هستن بعضی وقتا با دایی‌ام تصویری تماس می‌گیرم تا مامانم با مامان بزرگم تصویری با هم حرف بزنن و کلی ذوق می‌کنن که هم‌دیگر و می‌بینن یه بار مامان بزرگم به شوخی بهم گفت من می‌دونم بعد این که بمیرم و برم اون دنیا بازم با این گوشی‌ها می‌بینتون (با خنده)».

۳-۲- ارتباطات بین فردی با فراتر رفتن از محدودیت‌های خانواده

با توجه به محدودیت‌هایی که بعضی خانواده‌ها برای فرزندان دختر قائل هستند و روابط با جنس مخالف را کاملاً مردود می‌دانند و بعضاً اجازه بیرون رفتن با دوستان را به آن‌ها نمی‌دهند، تلفن همراه و شبکه‌های اجتماعی یک بستری فراهم می‌کند که کاربر بتواند روابط خود را با دوستانش حفظ کند. به طوری که شواهد ارائه شده دال بر این مدعاست:

تارا می‌گوید: «معمولاً با دوستانم حالا چه دختر چه پسر تو اینستاگرام می‌ریم کال، بعضی وقتا با اون‌ها که صمیمی هستم تماس تصویری هم می‌ریم.... معمولاً درباره اتفاقات روزمره

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جرأت‌مندی در روابط بین فردی، تلاش می‌کنند این کمبودهای خود را به نوعی در شبکه‌های مجازی جبران نموده و حس خوبی دریافت کنند. شواهد ارائه شده دال بر این مدعاست:

زهرآ می‌گوید «من از این‌که شبکه‌های اجتماعی به من کمک می‌کنند دیده بشم خوشحالم، چون هر کسی دوست داره توانایی‌هاش دیده بشه. من نقاشی می‌کنم و معمولاً از انیمه‌هایی که دوست دارم نقاشی می‌کشم و اون‌ها رو استوری می‌کنم. وقتی ازم تعریف می‌کنند، لذت می‌برم و حتی بعضی از دوستان می‌گن جدی‌تر دنبال کن تا روزی نمایشگاه بذاری، که این خیلی به من انگیزه می‌ده.»

جرأت‌مندی در واقع توانایی فرد در برقراری روابط مناسب در تعاملات اجتماعی است. این مهارت به فرد این اعتماد به نفس را می‌دهد که افکار و نظرات و اعتقادات خود را درباره هر موضوعی آزادانه و مستقیم و البته با رعایت احرام به نظرات و ارزش‌های اشخاص دیگر بیان کند. این مهارت بر حقوق فرد، ضمن توجه به حقوق دیگران، تأکید دارد (Ward and Holland, 2018).

سعیده: «من به دلیل لکنت زبان کمی گوشه‌گیر و خجالتی هستم و دوست ندارم زیاد در اجتماع حضور داشته باشم، به همین دلیل دوستان زیادی ندارم. اما در فضای مجازی خیلی فعال هستم و اغلب درباره اتفاقات مختلف پست می‌گذارم یا شعر و داستان می‌نویسم و با دوستان مجازی‌ام به اشتراک می‌گذارم. وقتی از من تعریف می‌کنند، باورم نمی‌شود و فکر می‌کنم به همین دلیل بیشتر به شبکه‌های اجتماعی جذب شده‌ام.»

پژوهش‌ها نشان می‌دهند که شبکه‌های اجتماعی برای افرادی که دچار اختلال‌های شخصیتی یا خودشیفتگی هستند، یا کسانی که تمایل زیادی به محبوبیت دارند، به‌منزله بهشتی است که به آن پناه می‌برند. این افراد می‌توانند بدون روابط واقعی، تعداد زیادی روابط مجازی بسازند و در این فضاها به آرزوهای خود دست یابند و حس مهم بودن و محبوبیت پیدا کنند. شبکه‌هایی مانند اینستاگرام و فیسبوک، فضاهایی برای تعاملات شخصی یا حرفه‌ای هستند که می‌توانند تضادهایی میان دنیای حرفه‌ای و شخصی ایجاد کنند و چالش‌هایی برای کاربران به همراه داشته باشند؛ زیرا آن‌ها تلاش می‌کنند احترام و علاقه مخاطبین خود را حفظ کنند (Rothbard, 2013).

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فیلم هم با گوشیم می‌بینم. با بچه‌ها هم گروه داریم و تو اونجا خیلی چت می‌کنم. می‌دونم که زیاده‌روی می‌کنم و حتی حس می‌کنم چشمام ضعیف شدن».

۳-۲- اطلاع‌رسانی و اطلاع‌گیری

مقوله «اطلاع‌رسانی و اطلاع‌گیری» در شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان یکی از ویژگی‌های برجسته این پلتفرم‌ها شناخته می‌شود که امکان دسترسی سریع و آسان به اطلاعات را فراهم می‌آورد. شبکه‌های اجتماعی به کاربران این فرصت را می‌دهند که علاوه بر برقراری ارتباطات اجتماعی، به یک منبع بی‌پایان از اطلاعات در زمینه‌های مختلف دست یابند. این فضای مجازی به‌ویژه در زمینه‌های پزشکی، علمی، آموزشی، و حتی مسائل روزمره، کاربر را قادر می‌سازد تا به‌صورت مستقل اطلاعات لازم را جستجو کند و به اشتراک بگذارد. قابلیت تعامل با دیگران در این شبکه‌ها نه تنها به تسهیل فرآیند یادگیری کمک می‌کند، بلکه باعث می‌شود کاربران احساس مفید بودن و تعامل فعال با دنیای بیرون داشته باشند. هم‌چنین، دسترسی به اطلاعات جدید و به‌روز از طریق شبکه‌های اجتماعی، فرد را قادر می‌سازد تا در تصمیم‌گیری‌های شخصی یا حرفه‌ای خود آگاهانه‌تر عمل کند. این روند موجب تحول در نحوه یادگیری و کسب اطلاعات در دنیای دیجیتال امروز شده است. مشارکت‌کنندگان در پژوهش در این مورد شواهدی را ارائه کرده‌اند:

روزان می‌گوید: «مثلاً وقتی می‌خواستم عمل بینی‌م رو انجام بدم، خیلی استرس داشتم و هیچ اطلاعاتی در این زمینه نداشتم. یه مدت تمام وقت من صرف این می‌شد که درباره عمل بینی و عوارضش سرچ کنم و نظرات کاربران رو بخونم. بعضی‌ها که پیش همون دکتری که من می‌خواستم عمل کنم عمل کرده بودن، باهاشون چت می‌کردم که ببینم راضی بودن یا نه».

فاطمی می‌گوید: «ما یه گروه درسی تو تلگرام داریم و فیلم‌ها و تکالیف رو اونجا می‌فرستیم. هر خبری از کلاس و مدرسه هم اونجا می‌آد. چند روز پیش که مدارس غیرحضوری شد، ما زودتر از مدیر و معاون‌ها باخبر شدیم! (باخنده). البته بعضی وقتا

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

زینب می‌گوید: «برای خرید لباس زمستانی، بعد از دیدن قیمت‌های بالای بازار، از پیج‌های قابل اعتماد اینستاگرام خرید کردم و هم قیمت‌ها مناسب بود و هم از کیفیت راضی بودم. حالا ترجیح می‌دهم خریدهایم را اینترنتی انجام دهم».

۳-۴- صرفه‌جویی و تسریع دسترسی به امکانات و خدمات

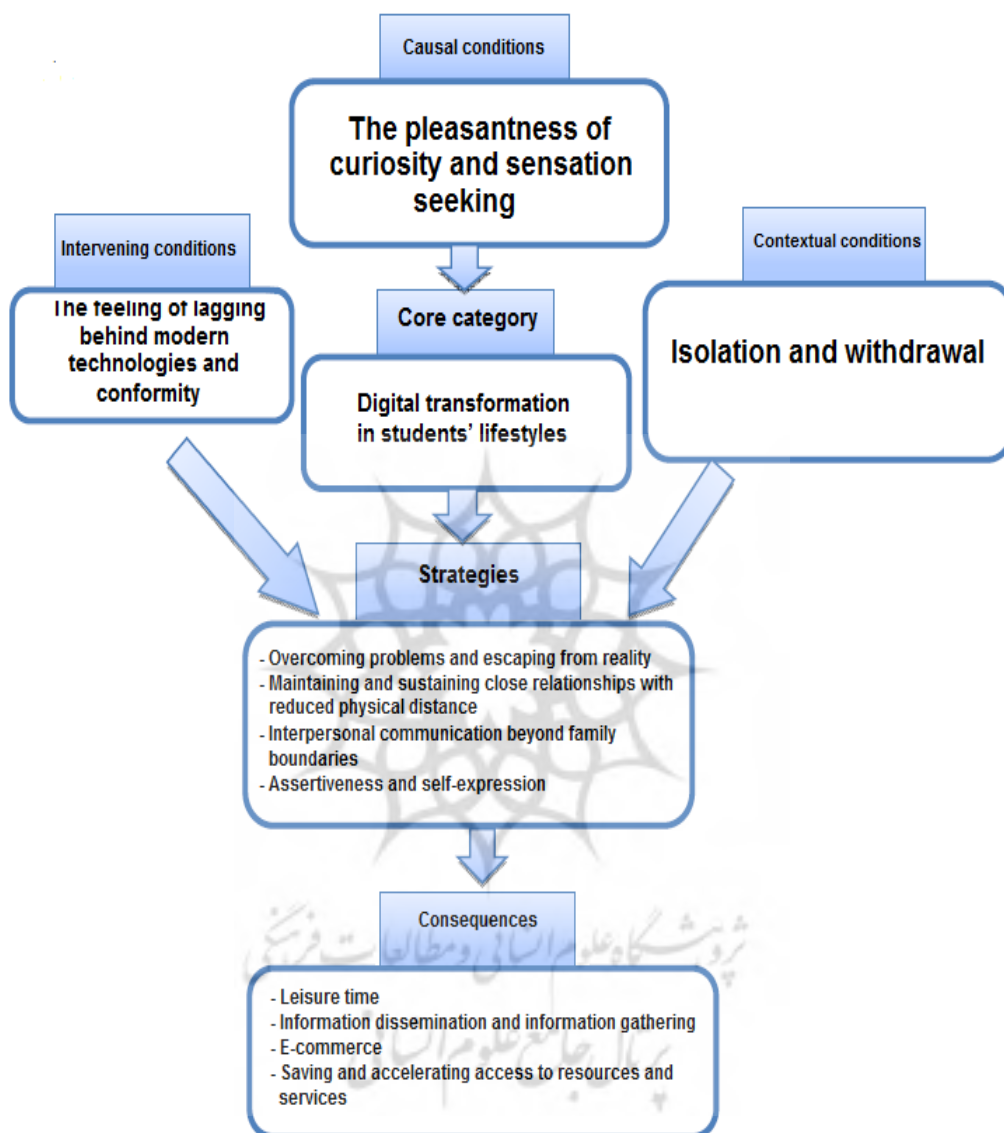
مقوله «صرفه‌جویی و تسریع دسترسی به امکانات و خدمات» به‌ویژه در بستر شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان یک پیامد مهم از دیجیتالی‌شدن زندگی شناخته می‌شود. این شبکه‌ها با ارائه امکانات متنوع و دسترسی آسان به خدمات مختلف، این امکان را به کاربران می‌دهند که در زمان و هزینه‌های خود صرفه‌جویی کنند. استفاده از خدمات برخط مانند خرید کالا، شرکت در کلاس‌های مجازی، یا دریافت مشاوره در هر زمینه‌ای، به فرد این فرصت را می‌دهد که بدون نیاز به مراجعه حضوری یا صرف وقت در ترافیک و شلوغی، به راحتی به آنچه نیاز دارد، دست یابد. این صرفه‌جویی در زمان نه تنها باعث تسهیل زندگی روزمره کاربران می‌شود، بلکه آن‌ها را قادر می‌سازد تا بهره‌وری بیشتری از منابع خود استفاده کنند. از سوی دیگر، شبکه‌های اجتماعی به کاربران این امکان را می‌دهند که به سرعت از خدمات جدید و تبلیغات محصولات آگاه شوند و انتخاب‌های آگاهانه‌تری داشته باشند. این روند موجب تغییرات اساسی در رفتار مصرف‌کنندگان و نحوه استفاده از خدمات مختلف شده است. شواهدی که از مشارکت‌کنندگان در ادامه ارائه می‌شود، حاکی از انگیزه صرفه‌جویی در استفاده از شبکه‌های اجتماعی است:

مبینا می‌گوید: «دور بودن از مرکز شهر باعث مشکلاتی مثل هزینه تاکسی و ترافیک می‌شد، اما خرید آنلاین این مسائل را حل کرده است. هم‌چنین، محدودیت رفت‌وآمد برای خرید حضوری، با استفاده از سفارش اینترنتی برطرف می‌شود».

صدف می‌گوید: «کلاس‌های مجازی زبان و خط جایگزین کلاس‌های حضوری شده و علاوه بر کاهش نخستگی و هزینه، امکاناتی مثل جست‌وجوی سریع کلمات را فراهم کرده است».

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل ۱. مدل پارادایمی پژوهش بر اساس رویکرد اشتراوس و کوربین

Figure 1. Paradigmatic model of research based on the Strauss and Corbin approach

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

اجتماعی در تغییر روابط اجتماعی و رفتارهای فردی کاربران اشاره کرده‌اند. همچنین، مقدسی و همکاران (۱۳۸۸) نیز نشان دادند که فناوری‌های نوین به دلیل جذابیت و کاربردهایشان می‌توانند افراد را به سمت زندگی مدرن‌تر سوق دهند، که با مقوله تحقیق حاضر هم‌خوانی دارد. درنهایت، جذابیت فناوری‌های نوین عامل محرکی برای پذیرش و تغییر سبک زندگی، به‌ویژه در جوانان و جوامع سنتی است. این ویژگی‌ها موجب تغییرات عمیق در روابط اجتماعی، مصرف و هویت افراد می‌شود. مقوله انزوا و گوشه‌گیری در دنیای دیجیتالی به کاهش تعاملات اجتماعی و تمایل به تنهایی ناشی از استفاده بیش از حد از فناوری‌های نوین اشاره دارد. طبق نظریه مک‌لوهان، فناوری‌های جدید می‌توانند ارتباطات رو در رو را کاهش داده و افراد را به دنیای مجازی بکشند. همچنین، از منظر بوردیو، وابستگی به شبکه‌های اجتماعی می‌تواند باعث دوری از روابط واقعی شود. یافته‌های چیت‌ساز و همکاران (۱۳۹۵) با این مقوله هم‌خوانی دارد، زیرا آن‌ها تأثیر منفی شبکه‌های اجتماعی بر خلق و خوی افراد و روابط خانوادگی را تأیید کرده‌اند، که می‌تواند منجر به انزوای اجتماعی شود. همچنین، یافته کریمی (۱۳۹۶) با مقوله حاضر مرتبط است، چراکه تضاد ارزش‌های ایجادشده در بازانندیشی هویت دینی جوانان به واسطه فناوری‌های نوین می‌تواند زمینه‌ساز انزوا و گوشه‌گیری شود. علاوه‌بر این، رضایی و همکاران (۱۳۹۸) نشان دادند که اعتیاد به بازی‌های برخط می‌تواند منجر به کاهش مشارکت اجتماعی و تضعیف روابط دوستانه شود. از سوی دیگر، یافته‌های امیری (۱۴۰۰) با این مقوله هم‌خوانی ندارد، زیرا نتایج آن بیان‌گر تقویت ارتباطات برخط به‌عنوان جایگزینی برای روابط حضوری در میان نوجوانان است. این مقوله به چالشی اجتماعی تبدیل شده که نیازمند توجه و مداخلات مناسب است. مقوله کنج‌کاوی و هیجان‌خواهی در فضای دیجیتالی به تمایل افراد برای جست‌وجو و تجربه‌های جدید اشاره دارد که ناشی از دسترسی آسان به اطلاعات و تجربیات نوین است. طبق نظریه کاستلز، دسترسی به شبکه‌های اجتماعی و اطلاعات برخط باعث شکل‌گیری رفتارهای جست‌وجوگرانه و میل به کشف موضوعات جدید می‌شود. این رفتار، به‌ویژه در میان جوانان می‌تواند به افزایش احساس هیجان و ماجراجویی منجر شود. در پژوهش فرقانی و همکاران (۱۳۹۴) مقوله‌های مصرف اطلاعاتی و مصرف مبتنی بر موقعیت از تجربه زیسته جوانان می‌تواند نشان‌دهنده کنج‌کاوی و هیجان‌خواهی در استفاده از فناوری باشد که با این مقوله هم‌خوانی دارد. همچنین اتابک (۱۳۹۴)

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فناوری‌های نوین است. براساس نظریه «استفاده و رضایت‌مندی» کاتز، افراد به‌طور فعال از فناوری‌ها برای برآوردن نیازهای روانی و اجتماعی خود استفاده می‌کنند. در این راستا، فضای مجازی به کاربران این امکان را می‌دهد که از فشارهای زندگی واقعی فرار کرده و خود را در یک محیط بدون چالش و استرس قرار دهند. به‌عبارتی، فضای دیجیتال به‌عنوان یک راهکار برای مقابله با مشکلات فردی و اجتماعی عمل می‌کند. هم‌چنین، نظریه «وابستگی به رسانه‌ها» بیان می‌کند که افراد در مواقع بحران و مشکلات فردی، به رسانه‌ها و فناوری‌ها برای یافتن آرامش و تسکین روحی وابسته می‌شوند. در تحقیقات فارسی نیز این موضوع مورد توجه قرار گرفته است. از جمله فتحی و همکاران (۱۳۹۵) نشان دادند که استفاده از ماهواره بیشترین تغییر را در سبک زندگی ایجاد کرده است که می‌تواند به استفاده از رسانه‌ها برای گریز از مشکلات واقعی مرتبط باشد. هم‌چنین، فرقانی و همکاران (۱۳۹۴) نحوه مصرف فناوری در سطح فردی را شناسایی کرده و به ابزار استقلال فردی و تسلط بر مصرف فناوری اشاره کرده‌اند که این می‌تواند به مفهوم استفاده از فناوری برای فرار از واقعیت‌های روزمره مرتبط باشد. در دنیای دیجیتال امروز، فضای برخط تأثیر زیادی بر روابط صمیمی انسان‌ها گذاشته است. برای حفظ و تداوم این روابط، عوامل مختلفی دخیل هستند. یکی از این عوامل، جذابیت و کیفیت ارتباطات برخط است که می‌تواند از طریق پیام‌ها، عکس‌ها، و ویدیوها تقویت شود. نظریه‌های مرتبط مانند «تئوری استفاده و رضایت» به این موضوع اشاره دارند که افراد در فضای دیجیتال به‌دنبال برآوردن نیازهای اجتماعی و عاطفی خود هستند، که موجب تقویت روابط صمیمی می‌شود. تحقیقات مختلف از جمله ویلانی (۲۰۰۱) و گونزالو (۲۰۱۷) نشان می‌دهند که استفاده زیاد از رسانه‌های دیجیتال می‌تواند موجب کاهش عمق روابط و افزایش احساس تنهایی در افراد شود. این نکته با مقوله این تحقیق هم‌خوانی ندارد، زیرا این پژوهش‌ها بیشتر بر جنبه‌های منفی رسانه‌های دیجیتال و کاهش کیفیت روابط تأکید دارند. هم‌چنین، یافته‌های بشیر و افراسیابی (۱۳۹۱) و فتحی و همکاران (۱۳۹۳) نیز نشان می‌دهند ارتباطات برخط به‌طور مستقیم نمی‌تواند روابط صمیمی را تقویت کند و برای حفظ روابط صمیمی باید تعاملات حضوری و واقعی نیز در نظر گرفته شوند. به‌طور کلی، برای حفظ روابط صمیمی در فضای دیجیتال، لازم است که این روابط با تعاملات حضوری و واقعی تکمیل شوند تا از سطحی‌شدن ارتباطات جلوگیری شود.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سبک زندگی به معنای نحوه گذراندن زمان آزاد و فعالیت‌های غیرضروری در فضای برخط است. در دنیای دیجیتال، بسیاری از افراد اوقات فراغت خود را در شبکه‌های اجتماعی، بازی‌های برخط و دیگر پلتفرم‌های دیجیتال می‌گذرانند که می‌تواند تأثیرات مختلفی بر کیفیت زندگی و روابط اجتماعی داشته باشد. این فعالیت‌ها ممکن است به عنوان یک راه‌حل برای کاهش استرس یا ارتقاء روحیه در نظر گرفته شوند، اما در عین حال ممکن است به انزوای اجتماعی و کاهش تعاملات رو در رو منجر شود. در چارچوب نظریه "فضای عمومی و تعاملات اجتماعی" هابرماس، اوقات فراغت می‌تواند بستری برای تقویت ارتباطات فردی و اجتماعی باشد، به شرط آن‌که به طور متوازن و هوشمندانه استفاده شود. تحقیقات نشان می‌دهند که استفاده بیش از حد از فضای دیجیتال می‌تواند موجب کاهش تعاملات واقعی، رشد انزوای اجتماعی و تغییرات در نگرش‌ها و رفتارهای فردی شود. تحقیقات داخلی مانند مولائی و همکاران (۱۳۹۶) نشان دادند که استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی در دوران فراغت می‌تواند به افزایش مشارکت اجتماعی و تعاملات مجازی در اوقات فراغت منجر شود، که با مقوله حاضر هم‌خوانی دارد. از سوی دیگر، استفاده متعادل و معقول از این فضاها می‌تواند به ارتقاء کیفیت زندگی و افزایش حس رضایت و ارتباطات اجتماعی کمک کند. مقوله "اطلاع‌رسانی و اطلاع‌گیری" در دیجیتالی‌شدن سبک زندگی به فرآیند دریافت و اشتراک اطلاعات در فضای برخط اشاره دارد. در عصر دیجیتال، افراد به راحتی از منابع مختلف خبری مطلع می‌شوند و می‌توانند نظرات خود را به اشتراک بگذارند. این تغییرات موجب بهبود آگاهی اجتماعی و تصمیم‌گیری می‌شود، اما استفاده نادرست از اطلاعات می‌تواند منجر به سردرگمی و تحلیل نادرست واقعیت‌ها گردد. یافته‌های مطالعات داخلی مانند شریفی و همکاران (۱۳۹۶) نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی به عنوان یکی از ابزارهای اصلی در دنیای دیجیتال، نقش برجسته‌ای در انتقال اطلاعات ایفا می‌کنند و با این مقوله هم‌خوانی دارند. گونزالو (۲۰۱۷) نیز به اهمیت فناوری‌های نوین در فرآیند ارتباطات و اطلاع‌رسانی در خانواده‌ها اشاره کرده، که با مقوله حاضر هم‌خوانی دارد. ویلانی (۲۰۰۱) که تأثیرات رسانه‌ها بر کودکان و نوجوانان را بررسی کرده، بیشتر بر اثرات منفی رسانه‌ها و مشکلات ناشی از دریافت اطلاعات نادرست تأکید دارد و به طور مستقیم با مقوله "اطلاع‌رسانی و اطلاع‌گیری" هم‌خوانی ندارد. مقوله "تجارت الکترونیکی" به فرآیند خرید، فروش و مبادله

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

و منابع خود را به‌طور مؤثرتری مدیریت کنند. در تحقیقات فارسی، فتحی و همکاران (۱۳۹۳) تأثیر رسانه‌های اجتماعی بر سرعت ارتباطات و دسترسی به خدمات و اطلاعات را مورد بررسی قرار داده‌اند که یافته آن‌ها با مقوله حاضر هم‌خوانی دارد.

در جمع‌بندی مقوله هسته‌ای «تحول دیجیتالی در سبک زندگی دانش‌آموزان»، می‌توان گفت که این مقوله نمایان‌گر تأثیر عمیق و گسترده فناوری‌های نوین بر ابعاد مختلف زندگی روزمره دانش‌آموزان است. دانش‌آموزان، به‌ویژه در سنین نوجوانی، به شدت تحت تأثیر فضای دیجیتال قرار دارند، که این امر نه تنها در شیوه‌های ارتباطی و اجتماعی آن‌ها، بلکه در هویت‌سازی، مدیریت زمان، و حتی کنش‌های رفتاری‌شان نیز مشاهده می‌شود. با توجه به نظریات مختلف مانند نظریه شبکه‌ای فردی ولمن و نظریه فضای عمومی از هابرماس می‌توان گفت که فناوری‌های نوین فضای جدیدی برای ارتباطات اجتماعی ایجاد کرده‌اند که در آن، روابط فردی و اجتماعی پیچیده‌تر و متنوع‌تر از گذشته شده است. هم‌چنین، بر اساس نظریه‌های رسانه‌ای مک‌لوهان، دیجیتالی‌شدن سبک زندگی موجب تغییرات اساسی در نحوه درک افراد از محیط اطراف و تعاملات اجتماعی‌شان می‌شود. این مقوله به‌ویژه در بستر دانش‌آموزان دختر در شهر اهواز، تحولی جدی در روابط اجتماعی، هویت فردی و سبک زندگی آن‌ها ایجاد کرده که نیازمند توجه و بررسی بیشتر در سیاست‌گذاری‌های آموزشی و اجتماعی است.

لذا بر اساس یافته‌های بالا پیشنهاد می‌شود: به‌منظور بهره‌برداری کامل از مزایای فناوری‌های نوین، آموزش مهارت‌های دیجیتال به افراد، به‌ویژه در مدارس و دانشگاه‌ها در دستور کار متولیان این امر قرار گیرد. این آموزش‌ها می‌توانند شامل استفاده بهینه از ابزارهای برخط، خرید و فروش اینترنتی، و مدیریت اطلاعات شخصی باشند. البته، با توجه به چالش‌های مربوط به حفظ حریم خصوصی در فضای دیجیتال، توسعه ابزارها و سیاست‌های مناسب برای محافظت از داده‌های شخصی و آموزش کاربران در این زمینه، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هم‌چنین، فراهم کردن زیرساخت‌های دیجیتال و خدمات اینترنتی در مناطق دورافتاده و کم‌برخوردار در دستور کار قرار گیرد تا دسترسی به خدمات آموزشی، پزشکی و اقتصادی در این مناطق تسریع و تسهیل شود. بدیهی است که ترویج استفاده متعادل از شبکه‌های اجتماعی و تقویت ارتباطات بین‌فردی در فضای دیجیتال می‌تواند از انزوای اجتماعی جلوگیری کنند و روابط پایدارتر و مفیدتری ایجاد

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- آریانی فیزقاپان، ابراهیم، معینی کیا، مهدی، زاهد بابلان، عادل. و عباس پور، ریحانه. (۱۳۹۶). تبیین نقش میانجی سرمایه اجتماعی در ارتباط بین کاربست شبکه اجتماعی مجازی و رفتارهای اشتراک دانش در فضای مجازی. *تعامل انسان و اطلاعات*، ۴(۳)، ۸۶-۷۲.
- اباذری، یوسف‌علی و چاوشیان، حسن. (۱۳۸۱). از طبقه اجتماعی تا سبک زندگی: رویکردهای نوین در تحلیل جامعه‌شناختی هویت اجتماعی. *نامه علوم اجتماعی*، ۲۰، ۲۷-۳.
- ابوالحسنی، موسی، مهرآور، فاطمه. و افتخاری، نگین. (۱۳۹۶). ارتباط اعتیاد به اینترنت با سلامت عمومی در دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی شاهرود: یک گزارش کوتاه. *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۱۶، ۲۸۲-۲۷۵.
- اکبری، شیما، سلطانی‌فر، محمد. و جعفری، علی. (۱۳۹۹). نقش دیجیتالی‌شدن مصرف رسانه‌ای در سبک زندگی شهروندان بالای ۱۸ سال شهر تهران. *مطالعات جامعه‌شناختی شهری*، ۹(۳۶)، ۵۶-۸۲.
- بی، ارل. (۱۳۸۴). *روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی*. ترجمه رضا فاضل. تهران: سمت.
- بودریار، ژان. (۱۳۸۹). *جامعه مصرفی*. ترجمه پیروز ایزدی. تهران.
- پایا، علی. (۱۳۸۷). *فناوری، فرهنگ و اخلاق*. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- تافلر، الوین. و تافلر، هایدی. (۲۰۰۶). *ثروت انقلابی*. ترجمه امیر رحیمی. تهران: نشر ماهی.
- خواجه نوری، بیژن. (۱۳۸۵). بررسی رابطه مؤلفه‌های جهانی‌شدن و مشارکت اجتماعی زنان: مطالعه موردی تهران، شیراز. پایان‌نامه دکتری دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز.
- درتاج، فریبا، رجبیان دهنزیره، مریم، فتح‌اللهی، فیروزه. و درتاج، فتانه. (۱۳۹۷). رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی و خیانت زناشویی در دانشجویان. *روان‌شناسی تربیتی*، ۱۴(۴۷)، ۱۴۰-۱۱۹.
- <https://doi.org/10.22054/jep.2018.32466.2262>
- سیدمن، استیون. (۱۳۸۶). *کشاکش آرا در جامعه‌شناسی*. ترجمه هادی جلیلی. تهران: نشر نی.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Psychologist, 15(1), 3–15. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000003>

- Abazari, Y., & Chavoshian, H. (2002). From social class to lifestyle: New approaches in the sociological analysis of social identity. *Social Sciences Letter*, 20, 3-27. (In Persian)
- Abolhasani, M., Mehravar, F., & Eftekhari, N. (2017). The relationship between internet addiction and general health in nursing students of Shahrood University of Medical Sciences: A short report. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*, 16, 275–282. (In Persian)
- Adams, J. M., & Jones, W. H. (1999). *Handbook of interpersonal commitment and relationship stability*. Springer Science & Business Media.
- Akbari, S., Soltanifar, M., & Jafari, M. (2019). The role of digitalization of media consumption in the lifestyle of citizens over 18 years of age in Tehran. *Urban Sociological Studies*, 9(36), 56-82. (In Persian)
- Asimah, A. P. A., & Dzugbede, O. E. (2020). Internet usage and its effect on the lifestyle of university students. *Information and Knowledge Management*, 10(7), 42–47. <https://doi.org/10.7176/IKM/10-7-05>
- Baby, E. (2005). *Research methods in social sciences* (R. Fazel, Trans.). Tehran: Samt. (In Persian)
- Bashir, H., & Bhat, S. A. (2017). Effects of social media on mental health: A review. *International Journal of Indian Psychology*, 4(3), 125–130.
- Castells, M. (2006). *The information age: Economy, society, culture* (H. Chavoshian, Trans.). Tehran: Tarh-e-No. (In Persian)
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (3rd ed.). Sage Publications.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2015). *Basics of qualitative research* (4th ed.). Sage Publications.
- Dartaj, F., Rajabian Dehzireh, M., Fathollahi, F., & Dartaj, F. (2018). The relationship between the use of virtual social networks and feelings of loneliness and marital infidelity in students. *Educational*

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

- Preston, L. S. (2022). *Watch disappear: Gendered bodies, pro-anorexia, and self-injury in virtual communities* (Doctoral dissertation). University of Central Florida.
- Aryani Ghizghapan, E., Moeinikia, M., Zahed Bablanhizghapan, A. & Abaspoor, R. (2017). Explaining the mediating role of social capital in the relationship between the use of virtual social networks and knowledge sharing behaviors in cyberspace. *Human and Information Interaction*, 4, 72–86. (In Persian)
- Rothbard, N. P., & Berg, J. M. (2013). When worlds collide in cyberspace: How boundary work in online social networks impacts professional relationships. *Academy of Management Review*, 38(4), 645–669. <https://doi.org/10.5465/amr.2011.0235>
- Ruying. (2020). The digitalization of lifestyle in a digital era: A case study special reference to COVID-19. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 9(9). <https://doi.org/10.11648/j.ijla.20200803.13>
- Sarinally, S. (2021). Lifestyle orientations and the adoption and use of Internet-centric technologies in Taiwan. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 1(3), 90–91. <https://doi.org/10.1016/j.telpol.2012.12.009>
- Seidman, S. (2007). *The conflict of opinions in sociology* (H. Jalili, Trans.). Tehran: Nay Publishing House. (In Persian)
- Strauss, A. L., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Van Loon, P. (2012). *Media technology from a critical perspective* (A. Aliqolian, Trans.; B. Abdolkarimi, Ed.). Tehran: Hamshahri Publishing House. (In Persian)
- Zhang, X., Qu, X., Tao, D., & Xue, H. (2019). The association between sensation seeking and driving outcomes: A systematic review and meta-analysis. *Accident Analysis & Prevention*, 123, 222–234.
- Zuckerman, M. (1994). *Behavioral expressions and biological bases of sensation seeking*. Cambridge University Press.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی